

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КОВАЛЕНКО ВІТАЛІЙ ВАЛЕНТИНОВИЧ

УДК 342.9:338.2:502.131.1(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

**Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук**

Київ – 2026

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий консультант:

доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових наук України,
СКРИПНЮК Олександр Васильович,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України,
директор

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України
КОЛОМОЄЦЬ Тетяна Олександрівна,
Запорізький національний університет,
в.о. декана юридичного факультету

доктор юридичних наук, професор
МОРГУНОВ Олександр Анатолійович,
Головне управління Національної поліції
в Луганській області, начальник

доктор юридичних наук професор
ГУРЖІЙ Тарас Олександрович,
Державний торговельно-економічний університет,
завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права

Захист відбудеться «30» жовтня 2026 року о 9 год. на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:
03035, м. Київ-ДСП, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ-ДСП, пл. Солом'янська, 1

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Андрій АНТОЩУК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Із офіційним підтвердженням Конституцією України незворотності європейського та євроатлантичного курсу України постала необхідність переосмислення концептуальних засад з оновленням правових механізмів функціонування (взаємодії) державних та суспільних інститутів у галузі економіки. Важливим у цьому контексті є імплементація положень міжнародно-правових актів, серед яких виокремлюються проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722), значна частина яких пов'язані з перспективами зміцнення засад світової та національної економічних систем.

Розпочата як гібридна (2014), а згодом – повномасштабна (2022) триваюча збройна агресія РФ призвели до тимчасової анексії та окупації цілих регіонів України, масштабних руйнувань і втрат значних людських, природних й виробничих ресурсів (упродовж трьох років війни населення України скоротилось майже на 10 млн, а встановлені сукупні збитки від її наслідків склали понад 170 млрд доларів США), що дедалі підриває економічний потенціал держави¹.

Відповідно до актуальних викликів й прогнозованих вимог безпекового середовища, на ефективності правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України, поряд з відчутним негативом воєнного стану, помітно позначаються й ряд інших чинників (детермінантів), серед яких: геополітичні процеси, що мають безпосередній вплив на наповнення та характер видатків державного й місцевих бюджетів і рівень задоволення соціальних потреб; зростання тіньового сектору економіки, корупційних правопорушень та економічної злочинності; непослідовний і суперечливий характер реформ публічного управління, неузгодженість і подекуди хаотичні зміни нормативно-правових актів, невизначеність та нечіткість у розмежуванні компетенції органів влади й місцевого самоврядування; безсистемне, а нерідко й безпідставне (невдале) використання (запозичення) досвіду інших країн як «панацеї» для вирішення внутрішніх проблем; обмеженість засобів реалізації програм сталого розвитку національної економіки (Цілі сталого розвитку економіки України на період до 2030 року; Національна економічна стратегія на період до 2030 року); низький рівень правового захисту громадян (фізичних осіб – підприємців) та суб'єктів господарювання, що обумовлює системні звернення до європейських судових інституцій; інші фактори, що стримують ефективність правотворчості та правозастосування у сфері економічної діяльності.

Пошук шляхів удосконалення правового регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в різні часи

¹ Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2024 № 922-р. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/66f/c43/106/66fc4310689bb1345.pdf>

досліджували представники відомих наукових шкіл у галузі адміністративного та фінансового права, а саме: В. Б. Авер'янов, С. М. Алфьоров, А. Ф. Андрійко, М. І. Ануфрієв, Г. В. Атаманчук, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, О. І. Безпалова, А. І. Берlach, В. Т. Білоус, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, С. В. Ващенко, Л. К. Воронова, В. В. Галуцько, В. М. Гаращук, Ю. В. Гаруст, Є. А. Гетьман, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, А. М. Гуменюк, С. М. Гусаров, Є. В. Додін, О. Ю. Дрозд, Г. Г. Забарний, В. О. Заросило, Р. Я. Заяць, В. В. Зуй, Д. П. Калаянов, А. П. Кармолицький, Я. М. Квітка, С. В. Ківалов, М. В. Ковалів, В. В. Ковальська, А. Т. Ковальчук, М. В. Колеснікова, Т. О. Коломоець, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, С. Ф. Константинов, О. Є. Користін, О. В. Кузьменко, В. І. Курило, Ю. О. Левенець, М. В. Лошицький, Д. М. Лук'янець, А. А. Манжула, В. І. Мельник, О. М. Музичук, О. В. Негодченко, Н. Р. Нижник, Д. В. Олійник, О. І. Остапенко, І. Д. Пастух, А. М. Подоляка, О. В. Поштаренко, Т. О. Проценко, О. П. Рябченко, В. О. Рядінська, О. Ю. Салманова, Р. А. Сербин, Є. В. Сергієнко, О. Ю. Синявська, А. І. Сирота, О. В. Скрипнюк, Є. Ю. Соболев, В. В. Сокурєнко, В. І. Фелик, В. Г. Чорна, А. Г. Чубєнко, В. В. Чумак, В. І. Шакун, Ю. С. Шемшучєнко, К. В. Шкарупа, О. С. Юнін, Х. П. Ярмачі, О. Н. Ярмиш та інші.

Фундаментальні та прикладні проблеми забезпечення ефективності функціонування національної економіки, зокрема в умовах воєнного стану, стали предметом цільових наукових розроблень Л. В. Андрущенко, Ю. І. Аністратєнко, О. О. Бригінець, Г. С. Буги, І. В. Ващенко, О. О. Гудзоватої, О. В. Джафарової, В. О. Іванцова, Л. М. Касьянєнка, А. Ю. Ковальчука, І. І. Комарницької, А. В. Кондрат, А. М. Куліша, С. В. Куровського, А. А. Лиманюка, О. А. Линник, О. А. Музики-Стефанчук, О. В. Надьон, Є. В. Павліченко, О. В. Першина, В. М. Петричук, І. М. Проць, О. М. Рєзнік, Т. О. Рекунєнко, Л. А. Савченко, І. В. Скороход, О. В. Тихонової, Л. Г. Уртаєвої, С. О. Шатрави та ін.

Доробок зазначєних авторів, безперечно, має важливе наукове та прикладне значєння. Водночас більшість теоретичних, правових і організаційно-управлінських проблем у їх комплексній взаємодії і досі залишаються нерозв'язаними. У теорії адміністративного права не сформовано цілісного уявлення про специфічний механізм правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки на національному та міжнародному рівнях, з унесенням науково обґрунтованих пропозицій до законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, а також стосовно проведення цільових заходів на загальнодержавному та відомчому (міжвідомчому) рівнях. Зазначєні обставини й зумовили обрання теми дисертації, визначили об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок з роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини

(Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки (Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 487/2021), Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (Указ Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021), Плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України (Указ Президента України від 21 квітня 2022 р. № 266/2022), Національної економічної стратегії на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179), Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року (рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27 грудня 2019 р. № 797), а також Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022–2026 роки (наказ МОН України від 3 лютого 2022 р. № 109).

Тема даної дисертації затверджена Вченою радою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України від 30 листопада 2023 року, (протокол № 23) і уточнена Національної академії внутрішніх справ від 26 травня 2026 року (протокол № 10).

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є комплексне розв’язання важливої науково-прикладної проблеми удосконалення засад адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з розробленням пропозицій і рекомендацій правового, організаційно-управлінського та практичного характеру в умовах дії правового режиму воєнного стану та з огляду на перспективи повоєнного відновлення.

Для досягнення зазначеної мети необхідно було вирішити наступні *задачі*:

- з’ясувати стан наукових розроблень, що стосуються проблематики адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;
- визначити поняття й сутність адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;
- окреслити методологічні основи визначення проблем адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;
- охарактеризувати концептуальні засади механізму адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України, розкрити зміст та взаємозв’язки його елементів;
- розкрити особливості нормативно-правового забезпечення складових механізму адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;
- виокремити та систематизувати засади організаційно-управлінського забезпечення у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;
- навести базові принципи (засади) у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;

- оцінити значення міжнародно-правових актів та їх вплив на стан адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;

- систематизувати позитивний зарубіжний досвід правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки з визначенням напрямів його імплементації у національне законодавство;

- узагальнити роль і місце практики Європейського суду з прав людини у механізмі правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану;

- виокремити специфіку адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України, обумовлену дією правового режиму воєнного стану;

- з'ясувати особливості й ефективність адміністративно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності у сфері реалізації державної політики сталого розвитку економіки України;

- запропонувати концептуальне бачення в нинішніх правових реаліях критеріїв оцінювання ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що формуються у ході реалізації державою та її інституціями (службовими й посадовими особами) системи правових, організаційно-управлінських, інформаційних, ідеологічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення економічного зростання країни та добробуту населення.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України.

Методи дослідження. Методи дослідження. Методи дослідження представлені системою загальнонаукових і спеціально-наукових методів, обраних відповідно до теми дослідження. Методологічну основу дисертації становить діалектичний метод, за допомогою якого здійснено оцінювання сучасного стану та інших теоретико-прикладних показників і критеріїв правового регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку економіки України (розділи 1–4). У свою чергу, *догматичний* метод дозволив з'ясувати зміст і сутність адміністративно-правових понять та сформулювати їх тлумачення в умовах сталого розвитку економіки (підрозділ 1.1); *аналізу та синтезу* надати характеристику стану наукових досліджень, що стосуються предмета дослідження (підрозділ 1.2); *формально-логічний* – обґрунтувати зміст та особливості методології досліджень, пов'язаних з даною науковою роботою (підрозділ 1.3); *індукції та дедукції* – здійснити адміністративно-правову та інші характеристики діяльності, що стосуються правового регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку економіки України (підрозділ 2.1); *системно-структурний* – визначити стан нормативно-правового забезпечення у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України (підрозділ 2.2); *гіпотетично-дедуктивний* – з'ясувати сутність, роль і місце принципів у правовому

регулюванні та реалізації даного виду державної політики України (підрозділ 2.3); *порівняльно-правовий* – встановити сутність і спрямованість міжнародно-правових актів, а також з'ясувати зміст зарубіжного досвіду та його вплив на сталий розвиток економіки України (підрозділи 3.1–3.3); *моделювання та соціального натуралізму* – обґрунтувати головні шляхи і напрями удосконалення правового механізму забезпечення, регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку економіки України (розділ 4); *екстраполяції* – довести необхідність підвищення ефективності діяльності контрольно-наглядових органів за вказаним процесом (підрозділ 4.3); *сходження від абстрактного до конкретного* – виокремити критерії оцінювання та прогнозування ефективності діяльності, що стосується предмета даного наукового дослідження, з урахуванням євроінтеграційних процесів і вимог (підрозділ 4.4.).

Крім цього, за допомогою *статистичних методів* визначено стан, рівень і закономірності розвитку, а також вплив процесу правового регулювання і реалізації на ефективність сталого розвитку економіки України (вступ, розділи 1–4, висновки, додатки), а *соціологічні методи* застосовані з метою вивчення думок різних категорій респондентів з означеної тематики дослідження (економістів, фінансистів і юристів (всього 3 тис. 768 осіб)), а також для здійснення аналізу та обробки інших зібраних емпіричних і статистичних відомостей (розділи 1–4).

Емпіричну базу дослідження становлять офіційна державна статистична звітність, дані Єдиного реєстру судових рішень, Єдиного реєстру досудових розслідувань, Державної судової адміністрації України та Верховного Суду за 2014–2025 роки; аналітичні матеріали Міністерства юстиції України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Бюро економічної безпеки України, Офісу Генерального прокурора, профільних міжнародних інституцій (Європейський Суд з прав людини, Міжнародного валютного фонду, Європейського банку реконструкції та розвитку, Парламентської асамблеї Ради Європи та ін.); зведені дані вивчення 5667 справ про адміністративні правопорушення та 799 кримінальних проваджень; результати опитувань 1256 респондентів (економістів, фінансистів, юристів), проведених у 12 регіонах України (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Хмельницька, Дніпропетровська області та місто Київ).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним монографічним дослідженням, в якому на доктринальному рівні розкрито комплекс вирішуваних актуальних питань адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з розробленням на цій основі науково обґрунтованих теоретико-прикладних положень, спрямованих на удосконалення адміністративного законодавства та правозастосовної практики в умовах воєнного стану та з огляду на перспективи повоєнного відновлення, зокрема:

вперше:

– запропоновано концепцію адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України як теоретичної моделі, що ґрунтується на міжнародно-правових актах, національному законодавстві, відомчому (міжвідомчому) регулюванні та відповідній правозастосовній практиці, поєднує цільові заходи нормативно-правового, організаційно-управлінського, інформаційно-виховного впливу на економічну, соціальну та екологічну сфери життєдіяльності суспільства з метою відтворення, примноження й збереження національного продукту (багатства), усунення (нейтралізації, мінімізації, послаблення) негативних чинників, реальних і потенційних загроз, детермінованих, у тому числі, військовою агресією РФ, з прийняттям уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації ефективних правових і регуляторних рішень, здійсненням заходів контролю й нагляду згідно з національними програмними документами, міжнародними зобов'язаннями та правовими традиціями;

– визначено напрями імплементації кращих світових моделей (практик) та зарубіжного досвіду, зокрема визнано перспективним для впровадження у вітчизняне правове поле та правозастосовну діяльність позитивно адаптованих за кордоном підходів (моделей) правового регулювання реалізації сталого розвитку економіки на основі: поєднання стратегічного планування, жорстких екологічних стандартів та економічних стимулів (європейська модель); пріоритетного розвитку систем кредитування та інноваційної діяльності (американська модель); удосконалення форм і методів державного планування та контролю, запобігання тіньовій економіці й економічним правопорушенням (китайська модель);

– запропоновано критерії оцінювання ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України, серед яких основними індикаторами виступають: якість правового регулювання економічних відносин; стан виконання державою євроінтеграційних програм, забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина, дотримання принципу верховенства права у галузях економічної і дотичних напрямів діяльності; належне виконання (врахування) рішень ЄСПЛ та взятих Україною міжнародних зобов'язань; ефективні запобігання та протидія правопорушенням у сфері економіки та виявам корупції (із розробленням в авторських редакціях проєктів Стратегії правового регулювання і реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану та у післявоєнний період; змін та доповнень до Національної економічної стратегії на період до 2030 року);

– визначено межі, принципи та напрями підвищення ефективності контрольної-наглядової діяльності державних інституцій (службових і посадових осіб) у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України на основі переходу від переважно карального до ризик-орієнтованого підходу, впровадження інформаційно-аналітичних систем, кращого поєднання засобів внутрішньої та зовнішньої (у тому числі міжрегіональної й міждержавної) взаємодії відповідних суб'єктів;

– в історичній ретроспективі розкрито особливості адміністративно-правового регулювання реалізації державної економічної політики на теренах України та в інших країнах, у тому числі в умовах воєнних конфліктів (перша й друга світові війни; локальні воєнні кампанії другої половини ХХ ст.), а також у повоєнний період з огляду на специфіку правового режиму (статусу) окремих територій (прифронтові; повністю або частково окуповані; деокуповані) з визначенням характеру впливу відповідних чинників, а також оцінкою особливих правових режимів з огляду на стан законодавства, політичні традиції, науковий інструментарій та перспективи правового регулювання;

удосконалено:

– методологію наукових досліджень проблем адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з виокремленням основних тенденцій, що характерні для різних періодів здійснюваних у незалежній Україні реформ, у тому числі з урахуванням особливостей функціонування економіки в умовах особливих правових режимів;

– наукове бачення змісту й зв'язків елементів механізму адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з виокремленням особливостей нормативно-правового й організаційно-управлінського забезпечення із застосуванням відповідних юридичних процедур і засобів регуляторного (охоронного) впливу на економічні відносини;

– упорядкування базових принципів (засад) адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з їх класифікацією на закріплені в законодавстві (конституційні та інші) й так звані «неписані правила», які також сприяють правильному застосуванню при вирішенні спірних (колізійних) правових питань;

дістало подальший розвиток:

– наукове бачення шляхів і перспектив імплементації міжнародно-правових актів з регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки з їх розподілом залежно від їх юридичної сили і правового значення в системі національного законодавства;

– підходи до оцінки практики Європейського суду з прав людини у механізмі адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в разі порушень прав власності, на справедливий суд при вирішенні майнових спорів, захисту економічних (майнових) прав фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб;

– науково обґрунтовані прогнози подальшого удосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України у повоєнний період (з досвіду інших країн) на основі перегляду місця й ролі держави в регулюванні економічних процесів, активізації інвестиційної політики, оновлення людського капіталу, дерегуляції (деформалізації) й спрощення адміністративних процедур для суб'єктів господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації положення впроваджені й можуть бути використані в:

науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень актуальних проблем адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України, розроблення проектів відповідних державних концепцій, стратегій і цільових програм, підвищення ефективності запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням у сфері економіки (акт Національної академії внутрішніх справ від 25.02.2026 № 48-НД);

законотворчій діяльності – науково обґрунтовані напрями удосконалення законодавчого регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України, у тому числі в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення (листи комітетів Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 01.08.2024, від 14.11.2024, від 17.04.2025, від 16.01.2025; з питань правової політики від 16.12.2024, від 21.10.2025);

сфері правозастосування – для розроблення й фахового удосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій з питань правового та організаційно-управлінського (у тому числі контрольно-наглядного) забезпечення реалізації державної політики сталого розвитку економіки України (акт Державного бюро розслідувань від 15.10.2025);

освітньому процесі – для підготовки підручників, лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з курсів адміністративного і фінансового права, економічної безпеки, а також у рамках розробленого спеціального курсу «Державна політика сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану» при проведенні різних видів занять (тренінгів) з відповідних дисциплін у процесі підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації (акт Національної академії внутрішніх справ від 25.02.2026 № 47-ОП).

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, що становлять її наукову новизну, розроблено автором особисто. Наукові ідеї та розробки, які зазначені в списку опублікованих праць і виконано у співавторстві, в цій дисертації не використовувались. Власні теоретичні розробки здобувача в опублікованих у співавторстві основних наукових працях становлять понад 50%.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження оприлюднені на наукових і науково-практичних конференціях та круглих столах, основними з яких є: «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 2 листопада 2023 р.); «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 7–8 грудня 2023 р.); «Реалізація норм цивільного законодавства в умовах сьогодення» (м. Київ, 9 лютого 2024 р.); «Актуальні питання та перспективи розшукової роботи в діяльності підрозділів кримінальної поліції» (м. Київ, 28 березня 2024 р.); «Пенітенціарна система: історія, сучасність, майбутнє» (м. Чернігів, 13 вересня 2024 р.); «Кримінологічна теорія і практика: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 7 листопада 2024 р.); «Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення» (м. Луцьк, 30 квітня 2025 р.); «Протидія злочинності в умовах довготривалої війни» (м. Харків, 20 травня 2025 р.); «Сучасна освіта і наука Волині» (м. Луцьк, 22 травня 2025 р.).

Публікації. Основі положення дисертації відображено в 36 публікаціях, серед яких монографія, 17 статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; п'ять статей, у виданнях, проіндексованих у наукометричній базі Scopus та Web of Science Core Collection; дев'ять доповідей на науково-практичних конференціях; чотири – у колективних монографіях та навчальних посібниках.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, що містять 13 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (776 найменувань на 87 сторінках) та 25 додатків (на 122 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 603 сторінки, з них основний текст – 367 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й задачі, об'єкт і предмет та охарактеризовано методи дослідження; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача; надано відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні засади адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України» містить три підрозділи.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукових розроблень проблем адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* на основі історичного дискурсу виявлено наступне: по-перше, більшість наукових досліджень, які супроводжували правові та економічні реформи з набуттям Україною незалежності (1991–2022), об'єктивно не орієнтувались на можливе функціонування країни в умовах особливих правових режимів, а відтак не передбачали врахування комплексу специфічних правових, політичних, економічних, соціальних і воєнних чинників, що актуалізують проведення цільових наукових пошуків за відповідними напрямками воєнного періоду; по-друге, автори більшості фундаментальних розробок у галузі адміністративного права об'єктивно перебільшують (переоцінюють) значення зарубіжного досвіду правового регулювання економічних відносин без належного опрацювання практики (традицій) національного правотворення й правозастосування у різні історичні періоди; по-третє, поряд із ретельним доктринальним аналізом взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємообумовленості економіки та права, на доктринальному рівні не досліджено комплекс детермінантів (ризиків), у тому числі адміністративно-правового характеру, що сприяють вчиненню й перешкоджають викриттю правопорушень у різних сферах господарської та фінансової діяльності, негативно впливають, а то й унеможлиблюють сталий розвиток економіки, зокрема в умовах воєнного стану.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та сутність адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* запропоновано теоретичну модель, яка визначає понятійно-категоріальний апарат, рівні, компонентний склад та напрями здійснення відповідної державної політики як особливого виду соціальної (публічної) діяльності й наукової доктрини (концепції, стратегії), що спирається на синтез економічних, правових і соціологічних знань, є складовою забезпечення національної безпеки держави.

Змістом досліджуваного поняття є специфічна державно-владна діяльність, що ґрунтується на міжнародних зобов'язаннях, національному законодавстві та відомчому (міжвідомчому) регулюванні й полягає у цільових заходах правового, організаційно-управлінського, контрольно-наглядового характеру, що здійснюються уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації в господарській та фінансовій сферах з метою збереження (прискорення) тенденцій економічного зростання, нейтралізації (мінімізації, усунення) негативних чинників (детермінант), з урахуванням у цьому актуальних викликів і загроз.

Виокремлено ознаки, що характеризують особливості адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України: 1) скоординована діяльність органів публічної адміністрації й інституцій громадянського суспільства, спрямована на упорядкування економіко-правових відносин засобами міжнародного права та національного законодавства; 2) полягає у розробленні та виконанні національних стратегій, програм і планів, що закріплюють комплекс економічних, соціальних та екологічних завдань (цілей) держави; 3) містить інструменти прогнозування та моделювання для оцінки перспектив нормативно-правового та організаційно-управлінського впливу на економіку, її галузі (підгалузі); 4) метою є забезпечення (стимулювання) економічного зростання та добробуту населення з огляду на реальні й потенційні безпекові загрози.

Підрозділ 1.3 *«Методологія досліджень проблем адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* включає низку апробованих методів збирання, систематизації, аналізу та використання актів законодавства, доктринальних джерел та матеріалів практики з метою розв'язання відповідної науково-прикладної проблеми.

Методологічними засадами дослідження, поряд із загальними методами наукового пізнання, виокремлені також: порівняльна характеристика зарубіжного досвіду правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки в особливі періоди; врахування чинників впливу ряду правових інститутів (феноменів): воєнний стан; державно-приватне партнерство; публічне адміністрування ринкових відносин; співпраця з профільними міждержавними й міжнародними організаціями (МВФ, ЄБРР та ін.); тіньова економіка; інші економічні феномени в контексті реалізації державних програм у контексті Цілей сталого розвитку України та Національної економічної стратегії на період до 2030 року; роль аналізу та прогнозування ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики.

Розділ 2 «Механізм адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Концептуальні засади механізму адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* проаналізовано: *фундаментальні принципи* (ідеї, цілі), що є основою формування державної політики на різних історичних етапах та в певних соціально-правових умовах; *зміст державної політики*, що складають сукупність юридичних засобів і процедур; *суб'єктний склад* (органи публічної адміністрації, інституції громадянського суспільства, міжнародні організації), дотичні до реалізації зазначеного механізму.

До головних елементів механізму адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України віднесено: нормативно-правова база (конституційне, міжнародне, інше законодавче та відомче / міжвідомче та локальне регулювання); визначені на законодавчому рівні суб'єкти (учасники) адміністративно-правового регулювання; сукупність юридичних засобів (норм, актів, правовідносин), за допомогою яких держава впорядковує суспільні відносини у сфері державного управління в економічній, соціальній та екологічній сферах; закріплені законодавством (підзаконними адміністративно-правовими актами) юридичні процедури застосування даного механізму; визначений порядок прийняття організаційно-управлінських рішень, а також їх реалізації з урахуванням існуючих правових позицій суб'єктів і учасників економічної діяльності.

У підрозділі 2.2 *«Нормативно-правове забезпечення у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* проаналізовано підходи, що складають методологічний інструментарій для оцінки впливу актів адміністративного законодавства (законів, підзаконних актів та інших нормативних документів), що регулюють економічні відносини у різних сферах життєдіяльності суспільства, встановлюють правила поведінки суб'єктів із визначенням (регламентацією) порядку реалізації ними прав та обов'язків.

Здійснено класифікацію актів адміністративно-правового регулювання економічної діяльності: за рівнями: Конституція України; міжнародно-правові акти, які відповідно до ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства; інші законодавчі акти України; підзаконні (відомчі, міжвідомчі) нормативно-правові акти; за метою: регулятивні та охоронні акти; за галузевою ознакою (об'єктом правового регулювання): акти у сферах ціноутворення, підприємництва, обігу цінних паперів і фондового ринку, інвестиційної, зовнішньоекономічної, банківської діяльності тощо.

Виокремлено різні за своєю сутністю (природою) детермінанти, що впливають на ефективність правового забезпечення реалізації державної політики сталого розвитку економіки України: відставання (невідповідність) окремих положень регулятивного й охоронного законодавства від реалій воєнного стану; безсистемна та нерезультативна реакція держави на вчинення адміністративних та інших правопорушень економічного характеру; правова

неузгодженість повноважень державних та неурядових інституцій; відхилення (неврахування) рекомендацій міжнародних експертних організацій (МВФ, ЄБРР, ЄС, РЄ та ін.).

У підрозділі 2.3 *«Організаційно-управлінське забезпечення у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* зазначена категорія розглядається у різних аспектах: по-перше, як складова процесу управління в економічній сфері, що включає такі елементи: аналіз ситуації, планування, визначення та розстановка виконавців, контроль, нагляд і методична допомога; забезпечення взаємодії суб'єктів; матеріально-технічне і фінансове забезпечення; оцінка результатів роботи і, за необхідності, внесення корективів; по-друге, система взаємоузгоджених та взаємообумовлених заходів і засобів політичного, правового, кадрового та іншого впливу; по-третє, створення належних умов для ефективного виконання суб'єктами публічної адміністрації й іншими учасниками економічної діяльності відповідних завдань, закріплених у державних програмах (стратегіях, концепціях, планах тощо).

Схарактеризовано організаційно-управлінські повноваження відповідних суб'єктів, до яких належать: Верховна Рада України (згідно до ст. 85 Конституції України розробляє та затверджує державну політику у галузі економіки); Кабінет Міністрів України (згідно ст. 116 Основного Закону України забезпечує економічну самостійність держави); Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України (реалізує державну політику у зазначених галузях господарювання); інші центральні органи виконавчої влади, обласні та районні (воєнні) адміністрації, які реалізують зазначені функції у межах своїх повноважень; органи місцевого самоврядування, що реалізують свої повноваження у галузі економіки у межах, визначених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»; фізичні особи-підприємці; підприємства, установи, організації різних форм власності, а також суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, функціонування яких гарантовано Конституцією України (ст. 42) та іншими законодавчими актами.

У підрозділі 2.4 *«Принципи у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* розглянуто концепцію базових принципів (засад), які є інституційною основою адміністративно-правового регулювання, гарантіями забезпечення прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави; синхронізують систему (забезпечують узгодженість) адміністративно-правових норм та інститутів; сприяють правильному правозастосуванню при вирішенні суперечливих (колізійних) питань.

Наведено бачення критеріїв, на підставі яких певні положення у механізмі адміністративно-правового регулювання можуть вважатись ключовими (базовими), зокрема: принцип як правова ідея соціального рівня; принцип утілює вихідні положення, яким притаманне методологічне значення для адміністративного права загалом (його складових); наявність логічного зв'язку між окремими нормами та інститутами адміністративного права; принцип має загальний (універсальний) характер при визначенні повноважень суб'єктів

адміністративно-правових відносин; недотримання принципу призводить до порушення (ігнорування, невиконання, неналежного застосування) конкретної норми (норм) і правил.

Здійснено розподіл принципів за їх юридичними ознаками, а саме: конституційні (не визначені в Основному Законі в якості окремого правового інституту, проте мають загальнообов'язковий характер для всіх суб'єктів і учасників економічної діяльності, у т. ч. держави, юридичних і фізичних осіб – ст. 3, 8, 42, 92 Конституції України); що знайшли відображення в законодавчих актах України (єдності економічної системи; її збалансованості; самостійності; повноти; обґрунтованості; ефективності та результативності; субсидіарності; цільового використання державних фінансів; справедливості й неупередженості; публічності та прозорості); так звані «неписані правила» – принципи, які також сприяють правильному застосуванню адміністративно-правових норм при вирішенні спірних (колізійних) правових питань.

Розділ 3 «Міжнародна правова практика та зарубіжний досвід правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 *«Міжнародно-правове регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки»* здійснено розподіл міжнародно-правових актів залежно від їх юридичної сили і значення в національній шкалі системи права з виокремленням таких, що є частиною національного законодавства (ч. 1 ст. 9 Конституції України, ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори України»); які при підписанні, ратифікації, затвердженні та прийнятті Україною включені до національного законодавства із внесеними державою письмовими заявами та застереженнями, які не суперечать нормам міжнародного права (ст. 10 Закону); які не потребують ратифікації (ст. 9 Закону) і зазначені в нормативно-правових актах Президента України або Кабінету Міністрів України (ч. 1 ст. 12 Закону); до яких приєдналась Україна (ст. 13); які мають факультативний характер для України, але унаслідок «неписаних» принципів, що не суперечать Конституції України, беруться до уваги при формуванні (коригуванні) національного законодавства. Констатовано, що за своєю сутністю ці джерела забезпечують реалізацію прав та законних інтересів суб'єктів господарювання та національні економічні інтереси держав-учасниць.

У підрозділі 3.2 *«Зарубіжний досвід правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки в умовах воєнного стану»* визначено напрями імплементації кращих світових моделей для впровадження у вітчизняне правове поле та правозастосовну практику з урахуванням досвіду країн, які брали безпосередню участь у Другій світовій війні й не були окуповані (Великобританія, США, Канада, ін.); окуповані повністю (Франція, Чехія, Болгарія та ін.) або частково (Бельгія, Нідерланди, Китай, ін.); проводили політику нейтралітету (Іспанія, Португалія, Швейцарія); стали жертвами розв'язаної ними агресивної війни (Німеччина, Японія, Італія та ін.); брали участь у воєнних (гібридних) конфліктах другої половини XX – початку XXI ст. (Ірак, Лівія, Афганістан та ін.), зокрема у так званому «югославському військовому конфлікті» (Хорватія, Боснія та Герцеговина, Чорногорія, Сербія).

Визнано доцільним запровадження успішно реалізованих у національному законодавстві розвинених країн стратегій правового регулювання сталого розвитку економіки, що ґрунтуються на поєднанні стратегічного планування, жорстких екологічних стандартів та економічних стимулів (європейська екологічна модель «зелена хвиля»; стимулююча модель США з пріоритетним розвитком кредитування та інноваційної діяльності; китайська державно-центрична модель, що ґрунтується на удосконалених формах і методах державного контролю, запобігання тіньовій економіці й виявам корупції).

У підрозділі 3.3 *«Роль Європейського суду з прав людини у механізмі правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* підтверджено, що зазначена судова інституція виступає так званим «зовнішнім аудитором» відповідності економічної політики України європейським стандартам верховенства права, зокрема сприяє: захисту прав власності (від свавільного втручання держави в економічну діяльність; непропорційних податкових навантажень або конфіскацій; примусового вилучення майна без належної компенсації); збереженню довкілля (відповідальність держави за промислове забруднення, яке шкодить здоров'ю громадян, стимулювання до впровадження сучасних екологічних технологій); формуванню правової визначеності (прозорі, передбачувані та зрозумілі «правила гри» для всіх учасників економічних відносин); протидії корупції та ефективному судочинству (належне виконання рішень національних судів, пошук балансу між інтересами держави й суспільства та фундаментальними правами особи, усунення прогалин і колізій у національному законодавстві).

На основі узагальнення масивів прийнятих ЄСПЛ рішень виокремлено найбільш поширені підстави (мотивація) звернень до цієї інституції в разі вичерпання національних правових засобів: порушення права на володіння майном; порушення права на справедливий суд при вирішенні майнових спорів; правовий захист економічних прав фізичних та юридичних осіб.

Розділ 4. «Напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України» містить три підрозділи.

У підрозділі 4.1 *«Основні шляхи адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану»* проаналізовано специфічний порядок впливу держави та її інститутів (посадових/службових осіб усіх рівнів) на економічні процеси, спрямований на забезпечення потреб оборони та життєдіяльності населення в умовах збройної агресії РФ проти України на основі часткового переходу від ринкового саморегулювання до централізованого управління ресурсами.

Наводяться основні інструменти адміністративно-правового регулювання економіки в умовах воєнного стану: встановлення особливого режиму роботи підприємств (їх переорієнтація на виконання оборонних замовлень зі зміною виробничого профілю з пріоритетом потреб військово-оборонного сектору); запровадження обов'язкових робіт для працездатних осіб, зміна графіків робіт та обмеження відпусток, «замороження» (обмеження) грошового утримання, премій і доплат для різних категорій державних службовців, посадових осіб і

працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, виплат для голів і членів наглядових рад на державних підприємствах (скориговані норми адміністративного законодавства та законодавства про працю), врахування особливостей бронювання мобілізаційного ресурсу; примусове вилучення майна фізичних та/або юридичних осіб для оборонних потреб з подальшою компенсацією (або без неї); регулювання цін та ціноутворення (встановлення граничних цін на соціально значущі товари, паливо та послуги для запобігання спекуляції з особливим контролем у прифронтовій зоні); квотування та ліцензування експорту (особливо стратегічної сировини та продовольства) із одночасним обмеженням валютних операцій; посилений адміністративний контроль за енергетикою, зв'язком, транспортом та іншими критично важливими об'єктами інфраструктури; тимчасове спрощення оподаткування для підтримки бізнесу та скасування мит на товари критичного імпорту; запровадження щомісячної звітності Кабінету Міністрів України перед Верховною Радою України про результати здійснення заходів, спрямованих на забезпечення правового регулювання і реалізації державної політики сталого розвитку економіки в умовах воєнного стану; підвищення рівня публічності та прозорості діяльності органів державної влади України.

На прикладі успішних практик ряду країн (економіка яких відновлювалась після Другої світової війни або у новітній історичний період – країни Західної Європи, Ізраїль, балканські держави) обґрунтовано прогнози (перспективи) розвитку економічної ситуації в Україні після завершення гострої фази збройної агресії РФ і в мирних (повоєнних) умовах.

До таких перспективних змін віднесено: перегляд ролі й важелів впливу держави в регулюванні економічних процесів (за досвідом ряду західноєвропейських країн держава набуватиме функцій головного інвестора та координатора з приділенням особливої уваги галузям із високою доданою вартістю і працемістким секторам); пріоритет інвестицій над споживанням з одночасним стимулюванням капіталовкладень для бізнесу та податковими пільгами для суб'єктів господарювання, що підвищують продуктивність в економіці через диверсифікацію, технічну модернізацію та інноваційну активність; максимальне залучення зовнішніх інвестицій (грантів, кредитів, дотацій) зі спрямуванням на закупівлю засобів виробництва й запровадження нових технологій, у тому числі екологічних, у сфері ІТ тощо; повернення людського капіталу (біженців, переселенців) зі створенням робочих місць, відновленням житлової інфраструктури, державними програмами навчання ветеранів війни та цивільних, чії професії втратили актуальність (з розробленням та введенням в дію оновлених стратегій забезпечення зайнятості молоді, ветеранів, інших категорій працездатних осіб); дерегуляція (послаблення, спрощення) процедур ліцензування, оподаткування, розмитнення та інших з метою активізації розвитку малого та середнього бізнесу, що є основою гнучкої економіки.

У підрозділі 4.2 *«Напрями підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* визначено

межі, принципи та напрями здійснення контролю та нагляду держави (її інституцій, службових/посадових осіб), спрямованих на дотримання законності та запобігання правопорушенням з боку суб'єктів господарювання та публічної адміністрації.

Встановлено, що на завершальній стадії організаційно-управлінського забезпечення контроль (перевірка відповідності дій уповноважених суб'єктів встановленим стандартам сталого розвитку) та нагляд (моніторинг дотримання законності без прямого втручання в функціонал) сприяють фактичному виконанню запланованих заходів в пріоритетних галузях: економічній (об'єкти – фінансова стабільність, конкуренція та цільове використання бюджетних коштів; суб'єкти – Антимонопольний комітет, Рахункова палата); екологічній (об'єкти – раціональне природокористування, мінімальне забруднення навколишнього середовища; суб'єкт – Держекоінспекція); соціальній (об'єкти – дотримання трудових прав, норм безпеки праці та прав споживачів; суб'єкти – Держпраці, Держпродспоживслужба).

Виокремлено концептуальні засади контрольно-наглядової діяльності в механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України на основі переходу від переважно карального до ризик-орієнтованого підходів: пріоритет запобігання (держава фокусується на перевірці найбільш ризикових суб'єктів із відмовою від «суцільних» перевірок); впровадження інформаційно-аналітичних систем (зокрема «ІАС державного нагляду (контролю)»), що сприяє відкритості та прозорості перевірок, усуненню корупційних ризиків; наближення процедур контролю до європейських стандартів, що є умовою інтеграції в спільний ринок; поєднання засобів внутрішньої (у межах системи аудиторського моніторингу) та зовнішньої (співпраця з профільними міжнародними інституціями) взаємодії, що дозволяє системно впливати на явища й процеси, що стримують розвиток економіки України, зокрема в умовах воєнного стану.

У підрозділі 4.3 *«Удосконалення критеріїв оцінювання ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»* проаналізовано комплексні індикатори (показники), що враховують в динаміці економічні, екологічні та соціальні складові.

До таких індикаторів пропонується віднести: якість правового регулювання економічних відносин (оцінка впливу прийнятих регуляторних актів на спрощення формальних процедур, стабільність законодавства, уникнення суперечливих/колізійних норм, що перешкоджають довгостроковому плануванню інвестицій); оцінювання рівня виконання державою євроінтеграційних програм, що стосуються економічної діяльності; стан забезпечення в Україні основоположних прав і свобод людини та громадянина у галузі економічної діяльності у контексті дотримання принципу верховенства права; належне виконання (врахування) рішень ЄСПЛ у конкретних кейсах; виконання Україною взятих на себе обов'язків перед міжнародними організаціями, що забезпечують сталий розвиток економіки; забезпечення принципу рівності усіх суб'єктів економічної діяльності та ефективність впливу

Антимонопольного комітету України; стан запобігання та протидії, зокрема засобами адміністративно-управлінського характеру, правопорушенням у сфері економіки, відмиванню (легалізації) доходів, одержаних у протиправний спосіб, виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт; реалізація державної антикорупційної політики (прозорість адміністративних процедур, ступінь цифровізації надання адміністративних послуг, мінімізація дискреції у повноваженнях контролюючих органів з метою запобігання тиску на бізнес).

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі комплексного аналізу доктринальних положень вітчизняних і зарубіжних учених у галузі права, теорії публічного управління та блоку економічних наук, актів національного законодавства, міжнародно-правових документів та сталої правозастосовної практики з урахуванням специфіки умов правового режиму воєнного стану опрацьовано важливу наукову проблему, що полягає в удосконаленні засад адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з визначенням шляхів розв'язання низки дотичних фундаментальних і прикладних завдань правового, організаційно-управлінського та методологічного характеру, а саме:

1. На основі застосування міждисциплінарного підходу *систематизовано напрацювання вчених різних періодів*, що стосуються проблематики адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки. В історичній ретроспективі розкрито особливості адміністративно-правового регулювання реалізації державної економічної політики на теренах України та в інших країнах, у тому числі в умовах воєнних конфліктів, а також у повоєнний період з огляду на специфіку правового режиму (статусу) окремих територій. Виявлено, що більшість наукових досліджень, які супроводжували правові та економічні реформи з набуттям Україною незалежності, об'єктивно не орієнтувались на можливе функціонування країни в умовах особливих правових режимів, а відтак не передбачали врахування комплексу специфічних правових, політичних, економічних, соціальних і воєнних чинників, перебільшуючи значення зарубіжного досвіду правового регулювання економічних відносин без належного опрацювання практики (традицій) національного правотворення й правозастосування.

2. Запропоновано *концепцію адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України*, що ґрунтується на міжнародно-правових актах, національному законодавстві, відомчому (міжвідомчому) регулюванні та відповідній правозастосовній практиці, поєднує цільові заходи нормативно-правового, організаційно-управлінського, інформаційно-виховного впливу на економічну, соціальну та екологічну сфери життєдіяльності суспільства з метою відтворення, примноження й збереження національного продукту (багатства), усунення (нейтралізації, мінімізації, послаблення) негативних чинників, реальних і потенційних загроз, детермінованих, у тому числі, військовою агресією РФ, з

прийняттям уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації ефективних правових і регуляторних рішень, здійсненням заходів контролю й нагляду згідно з національними програмними документами, міжнародними зобов'язаннями та правовими традиціями. Виокремлено ознаки, що характеризують особливості адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України: скоординована діяльність органів публічної адміністрації й інституцій громадянського суспільства; полягає у розробленні та виконанні національних стратегій, програм і планів, що закріплюють комплекс економічних, соціальних та екологічних завдань (цілей) держави; містить інструменти прогнозування та моделювання для оцінки перспектив нормативно-правового та організаційно-управлінського впливу на економіку, її галузі (підгалузі); метою є забезпечення (стимулювання) економічного зростання та добробуту населення з огляду на реальні й потенційні безпекові загрози.

3. Окреслено *методологічні основи* досліджень проблем адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з виокремленням основних тенденцій, що характерні для різних періодів здійснюваних у незалежній Україні реформ, у тому числі з урахуванням особливостей функціонування економіки в умовах особливих правових режимів. Поряд із загальними методами наукового пізнання, виокремлено також: порівняльну характеристику зарубіжного досвіду правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки в особливі періоди; врахування чинників впливу ряду правових інститутів (феноменів), як то: воєнний стан; державно-приватне партнерство; публічне адміністрування ринкових відносин; співпраця з профільними міждержавними й міжнародними організаціями (МВФ, ЄБРР та ін.); тіньова економіка; інші економічні феномени в контексті реалізації державних програм у контексті Цілей сталого розвитку України та Національної економічної стратегії на період до 2030 року; роль аналізу та прогнозування ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики.

4. Визначено *концептуальні засади механізму адміністративно-правового регулювання* реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з виокремленням фундаментальних принципів (ідей, цілей), що є основою формування державної політики на історичних етапах та в певних соціально-правових умовах; його нормативно-правової бази (конституційне, міжнародне, інше законодавче й відомче, міжвідомче та локальне регулювання); змісту державної політики, що складають сукупність юридичних сукупність юридичних засобів (норм, актів, правовідносин), за допомогою яких держава впорядковує суспільні відносини у сфері державного управління в економічній, соціальній та екологічній сферах; закріплених законодавством (підзаконними актами) юридичних процедур застосування даного механізму, прийняття організаційно-управлінських рішень, а також їх реалізації з урахуванням існуючих правових позицій суб'єктів і учасників економічної діяльності.

5. Розкрито особливості *нормативно-правове забезпечення у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України* з розподілом актів адміністративно-правового

регулювання економічної діяльності за рівнями, метою й галузевою ознакою. Виокремлено різні за своєю природою детермінанти, що впливають на ефективність правового забезпечення реалізації державної політики сталого розвитку економіки України: відставання (невідповідність) окремих положень регулятивного й охоронного законодавства від реалій воєнного стану; безсистемна та нерезультативна реакція держави на вчинення адміністративних та інших правопорушень економічного характеру; правова неузгодженість повноважень державних та неурядових інституцій; відхилення (неврахування) рекомендацій міжнародних експертних організацій. Запропоновано проекти змін і доповнень до Конституції України, Кримінального, Кримінального процесуального, Бюджетного, Податкового, Кримінально-виконавчого кодексів України; законів України «Про міжнародні договори України», «Про Регламент Верховної Ради України», «Про національну безпеку України», «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про Рахункову палату», «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», «Про управління об'єктами державної власності», «Про приватизацію державного і комунального майна», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про правовий режим воєнного стану», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про Конституційний Суд України», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», а також Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року й Національної економічної стратегії на період до 2030 року.

6. Виокремлено засади організаційно-управлінського забезпечення у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України у контексті процесу управління в економічній сфері, взаємоузгоджених та взаємообумовлених заходів і засобів політичного, правового, кадрового та іншого впливу на економічну ситуацію; створення умов для ефективного виконання суб'єктами публічної адміністрації й іншими учасниками економічної діяльності завдань, закріплених у державних програмах (стратегіях, концепціях, планах тощо). Схарактеризовано організаційно-управлінські повноваження відповідних суб'єктів, до яких належать: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки, докільля та сільського господарства України, інші центральні органи виконавчої влади; обласні та районні (воєнні) адміністрації; органи місцевого самоврядування; підприємства, установи, організації різних форм власності, фізичні особи-підприємці; суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Запропоновано конкретизувати (посилити) програмно-планову, координаційну та контрольну ролі Кабінету Міністрів України з доповненням Закону України «Про Кабінет Міністрів України» положеннями, відповідно до яких в умовах воєнного або надзвичайного стану Уряд має розробляти та подавати на затвердження Верховній Раді України програму діяльності з урахуванням існуючих і потенційних джерел наповнення Державного бюджету України (частина 1 статті 11 «Програма діяльності Кабінету Міністрів України»); про політичну відповідальність Уряду за невиконання затверджених програм, планів і заходів, пов'язаних із забезпеченням економічної стійкості держави в умовах

воєнного стану (стаття 19 «Загальні питання компетенції Кабінету Міністрів України»).

7. Упорядковано базові принципи (засади) адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з їх класифікацією на конституційні, закріплені в інших актах законодавства (єдності економічної системи; її збалансованості; автономності; комплексності; належного обґрунтування; дієвості та досягнення визначених результатів; субсидіарності; цільового спрямування державних фінансових ресурсів; справедливості й об'єктивності; відкритості та прозорості); й так звані «неписані правила», які також сприяють правильному застосуванню при вирішенні спірних (колізійних) правових питань. Критеріями віднесення певних положень у механізмі адміністративно-правового регулювання до фундаментальних (базових) вважаються: правова ідея соціального рівня; утілює вихідні положення, яким притаманне методологічне значення для адміністративного права загалом (його складових); наявність логічного зв'язку між окремими нормами та інститутами адміністративного права; загальний (універсальний) характер при визначенні повноважень суб'єктів адміністративно-правових відносин; їх недотримання призводить до порушення (ігнорування, невиконання, неналежного застосування) конкретної норми (норм) і правил.

8. Значення міжнародно-правових актів та їх вплив на стан адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України залежать від їх юридичної сили і значення в національній шкалі системи права з виокремленням таких, що є частиною національного законодавства; які при підписанні, ратифікації, затвердженні та прийнятті Україною включені до національного законодавства із внесеними державою письмовими заявами та застереженнями, які не суперечать нормам міжнародного права; які не потребують ратифікації і зазначені в нормативно-правових актах Президента України або Кабінету Міністрів України; до яких приєдналась Україна; які мають факультативний характер для України, але унаслідок «неписаних» принципів, що не суперечать Конституції України, беруться до уваги при формуванні (коригуванні) національного законодавства. Особливого значення набувають положення Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», міжнародні договори України, акти Європейського Союзу, документи міжнародних фінансових інституцій, а також інші міжнародні стандарти, які можуть використовуватися Україною за умови їх відповідності Конституції України й національним інтересам.

9. Здійснено порівняльний аналіз досвіду правового регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку економіки у воєнний і післявоєнний періоди в країнах, які брали безпосередню участь у світових і локальних війнах, були повністю або частково окуповані, були втягнуті у воєнні (гібридні) конфлікти другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Доведено необхідність впровадження елементів успішно реалізованих у національному законодавстві розвинених країн стратегій правового регулювання сталого розвитку економіки, що ґрунтуються на поєднанні стратегічного планування,

жорстких екологічних стандартів та економічних стимулів (європейська екологічна модель «зелена хвиля»; стимулююча модель США з пріоритетним розвитком кредитування та інноваційної діяльності; китайська державно-центрична модель, що ґрунтується на удосконалених формах і методах державного контролю, запобігання тіньовій економіці й виявам корупції), а також визнаних світовим співтовариством міжнародних економічних програм («План Маршала»; «План Черчіля»; «План Де Голля»; «План Пак Чон Хі»).

10. У механізмі правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України Європейський суд з прав людини є так званим «зовнішнім аудитором» відповідності економічної політики України європейським стандартам верховенства права, а також сприяє захисту прав власності, збереженню довкілля, формуванню правової визначеності, протидії корупції та ефективному судочинству. На основі узагальнення практики ЄСПЛ рішень виокремлено найбільш поширені підстави (мотивація) звернень до цієї інституції в разі вичерпання національних правових засобів: порушення права на володіння майном; порушення права на справедливий суд при вирішенні майнових спорів; правовий захист економічних прав фізичних та юридичних осіб. Для удосконалення правового механізму виконання судових рішень запропоновано доповнити статтю 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» частиною третьою такого змісту: «За невиконання рішення Європейського суду з прав людини посадові й службові особи органів державної влади України несуть передбачену законом юридичну відповідальність».

11. Визначено специфіку забезпечення потреб оборони й життєдіяльності населення України в умовах тривалої збройної агресії на основі часткового переходу від ринкового саморегулювання до централізованого управління ресурсами з виокремленням основних інструментів: встановлення особливого режиму роботи підприємств; запровадження обов'язкових робіт для працездатних осіб, зміна графіків робіт та обмеження відпусток, «замороження» (обмеження) грошового утримання, премій і доплат для різних категорій персоналу, врахування особливостей бронювання мобілізаційного ресурсу; примусове вилучення майна фізичних та/або юридичних осіб для оборонних потреб з подальшою компенсацією (або без неї); регулювання цін та ціноутворення; квотування та ліцензування експорту із одночасним обмеженням валютних операцій; посилений адміністративний контроль за енергетикою, зв'язком, транспортом та іншими критично важливими об'єктами інфраструктури; тимчасове спрощення оподаткування для підтримки бізнесу та скасування мит на товари критичного імпорту; запровадження щомісячної звітності Кабінету Міністрів України перед Верховною Радою України про результати здійснення заходів, спрямованих на забезпечення правового регулювання і реалізації державної політики сталого розвитку економіки в умовах воєнного стану; підвищення рівня публічності та прозорості діяльності органів державної влади України. Для удосконалення правового механізму реалізації зазначених позицій запропоновано доповнити Закон України «Про правовий режим воєнного стану» (частина 1 статті 8) пунктом 24-1 такого

змісту: «Вживати у порядку визначеному в Податковому та Митному кодексах, а також в інших законодавчих актах України, комплексні заходи, спрямовані на забезпечення наповнення державного бюджету та національних інтересів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі шляхом видозміни розмірів оподаткування доходів фізичних і юридичних осіб та зняття пільгового режиму митного оформлення товарів (робіт, послуг тощо), які не пов'язані із забезпеченням функціонування Збройних Сил України та інших військових формувань в умовах воєнного стану».

12. Визначено межі, принципи та напрями підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності державних інституцій у механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в фінансово-господарській, екологічній, соціальній сферах на основі переходу від карального до ризик-орієнтованого підходу, впровадження інформаційно-аналітичних систем, поєднання засобів внутрішньої та зовнішньої (у тому числі міжрегіональної й міждержавної) взаємодії відповідних суб'єктів. Засадами контрольно-наглядової діяльності в механізмі адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України визначено: пріоритет запобігання; впровадження інформаційно-аналітичних систем з метою більшої відкритості та прозорості перевірок, усунення корупційних ризиків; наближення процедур контролю до європейських стандартів, що є умовою інтеграції в спільний ринок; поєднання засобів внутрішньої та зовнішньої взаємодії, що дозволяє системно впливати на явища й процеси, що стримують розвиток економіки України, зокрема в умовах воєнного стану. У цьому контексті запропоновано внести зміни й доповнення до законодавчих актів регуляторного характеру: Закону України «Про Рахункову палату», зокрема частину 1 статті 3 («Принципи діяльності Рахункової палати та гарантії її незалежності») доповнити посиланням на принцип верховенства права, а частину 6 статті 4 «Заходи державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту)» словосполученням «а також результати проведених перевірок», виклавши її у новій редакції: «6. Організаційно-методологічні засади здійснення державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) визначаються Рахунковою палатою відповідно до Системи професійних документів INTOSAI (IFPP) та цього Закону, а також з результатами проведених Рахунковою палатою перевірок зовнішнього фінансового контролю (аудиту) з дотриманням вимог конфіденційності та положень Закону України «Про доступ до публічної інформації» оприлюднюються у спеціальному друкованому Віснику Рахункової палати, який є доступний для населення»; 2) Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який пропонується доповнити статтею 3-1 «Принципи аудиторської діяльності» такого змісту: «Діяльність аудиторів та їх об'єднань ґрунтується на принципах верховенства права, законності, професійної етики, професійного скептицизму, незалежності та об'єктивності, конфіденційності, гласності, об'єктивності та неупередженості, а також захисту національних інтересів».

13. Запропоновано бачення у нових реаліях критеріїв оцінювання ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з виокремленням таких основних індикаторів: якість правового регулювання економічних відносин; стан виконання державою євроінтеграційних програм, забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина, дотримання принципу верховенства права у галузях економічної і дотичних напрямів діяльності; створення робочих місць, розвиток мікро-, малих і середніх підприємств, у тому числі через надання їм доступу до фінансових послуг; належне виконання (врахування) рішень ЄСПЛ та взятих Україною міжнародних зобов'язань; ефективні запобігання та протидія правопорушенням у сфері економіки та виявам корупції (із розробленням в авторських редакціях проєктів Стратегії правового регулювання і реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану та у післявоєнний період; змін та доповнень до Національної економічної стратегії на період до 2030 року). Запропоновано доповнити: ст. 89 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» («Право законодавчої ініціативи») частиною 10 такого змісту: *«Суб'єктам законодавчої ініціативи, що визначені у цьому Законі, забороняється реалізовувати своє право з даного питання шляхом внесення проєктів, пропозицій та поправок до законопроектів і проєктів інших актів Верховної Ради України, які суперечать Конституції України та міжнародним договорам, що є частиною національного законодавства. Верховна Рада України та її комітети не вправі виносити вказані категорії законопроектів на розгляд її пленарних засідань. Суб'єкти законодавчої ініціативи несуть персональну юридичну відповідальність за внесення до Верховної Ради України законопроектів, що суперечать Конституції України та міжнародним договорам, членами яких є наша держава».*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

Коваленко В. В. Правове регулювання та реалізація державної політики сталого розвитку економіки України: монографія / за ре. О. В. Скрипнюка. Луцьк : ПП «Волинська друкарня», 2026. 578 с.

Рецензія: Колб О., Конопельський В. Засади реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану та післявоєнний період : рец. на кн.. «Оптимізація правотворчої діяльності: теоретико-правові засади» / за ред. О. В. Скрипнюка. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 3 (73). С. 323–325.

Публікації у виданнях, які включено до наукометричних баз Scopus і Web of Science:

1. Vitaliy Kovalenko, Oleksandr Kolb, Olena Bondarenko, Sandra Boldizhar, Sergii Marko. Exploring the Legal Dimensions of Environmental Policy within the

Framework of Ukraine's Sustainable Development Strategy. *Grassroots Journal of Natural Resources*, Vol.6, No.3 (December 2023), P. 46-66. URL: <https://grassrootsjournals.org/gjnr/nr-06-03-04-kovalenkoetal-m00364.pdf>. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.060304>.

2. Vitaliy Kovalenko, Oleksandr Kolb, Olena Bondarenko, Sandra Boldizhar, Sergii Marko. Legal Dimensions of Environmental Policy in Ukraine. *Advances in Environmental Law*. Canada. 2024. P. 471–506. URL: <https://grassrootsinstitute.ca/books/enr11/c16.php>. DOI: <https://doi.org/10.33002/enrlaw-333>

3. Vitaliy Kovalenko, Ihor Ierusalymov, Olena Chernetska, Vadym Filashkin, Vladyslav Savitskyi. Combating Criminal Offenses Against Peace, Human Security and International Legal Order in the Conditions of Sustainable Development. *ADS: A MULTIDISCIPLINARY JOURNAL*. 2024. Vol. 74, Issue 4, Page 195–200. URL: <https://unige.org/volume-74-issue-4-2024/combating-criminal-offenses-against-peace-human-security-and-international-legal-order-in-the-conditions-of-sustainable-development/>. DOI: <https://doi.org/10.62227/as/74425>

4. Vitaliy Kovalenko, Yuliia Komarynska, Mykhaylo Klymchuk, Oleksandr Pavluk, Tetiana Korshykova. International and National Mechanisms Combating Ecosystems Damage and Environmental Crimes to Foster Sustainable Development. *Grassroots Journal of Natural Resources*. 2024. Vol. 7 No. 2 (August 2024). URL: <https://www.grassrootsjournals.org/gjnr/0702m00398.html#status>. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.070203>

5. Vitaliy Kovalenko, Pylyp Pylypenko, Olena Rym, Svitlana Synchuk, Volodymyr Burak, Oksana Hirnyk. Legal protection of labor rights in the context of sustainable development. *Revista Brasileira de Direito*. 2024. Vol. 20, No.1. URL: <https://seer.atitus.edu.br/index.php/revistadedireito/article/view/4988>. DOI: <https://doi.org/10.18256/2238-0604.2024.v20i1.4988>

Публікації у фахових періодичних виданнях України (категорія «Б»):

1. Коваленко В. В. Правові засади екологічної політики в рамках цілей сталого розвитку України. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2023. № 4. С. 366–371. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/59.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.57>

2. Коваленко В. В. Нормативно-правове забезпечення трудових прав у відповідності до сталого розвитку України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 657–660. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2024/164.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.57>

3. Коваленко В. В. Основні шляхи забезпечення сталого розвитку України у боротьбі з екологічними правопорушеннями. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 2. С. 344–351. URL: http://pravoisusplstvo.org.ua/archive/2024/1_2024/part_2/53.pdf. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.51>

4. Коваленко В. В. Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої економіки». *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 514–

519. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/10/83.pdf>. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.81>

5. Коваленко В. В. Грошово-кредитні відносини при сталому розвитку економіки: критерії та принципи регулювання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2024. № 70. С. 28–32. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc70/7.pdf>. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.70.5>

6. Коваленко В. В. Концептуалізація державної політики щодо економічної безпеки сталого розвитку економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2024. Вип. 85. Ч. 2. С. 347–354. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/10/85-part-2.pdf>. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.52>

7. Коваленко В. В. Іноземний досвід інституційного забезпечення безпеки у сфері економіки. *Київський часопис права*. 2024. № 3. С. 131–137. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/view/15/16>. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2024.3.19>

8. Коваленко В. В. Інноваційний розвиток економіки в умовах сталого розвитку України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 231–233. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2024/54.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/52>

9. Коваленко В. В. Поняття фінансового контролю як функції публічного управління в умовах сталого розвитку України. *Правова позиція*. 2024. № 3 (44). С. 10–14. URL: <https://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2024/3/4.pdf>. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-3.2>

10. Коваленко В. В. Складові забезпечення економічної безпеки при сталому розвитку України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2024. № 5. Т. 35 (74). С. 51–56. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/5_2024/11.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.5/09>

11. Коваленко В. В., Топчій В. В., Колб О. Г., Дотримання принципу верховенства права – найбільш ефективний засіб забезпечення сталого розвитку України. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2025. № 1 (31). С. 23–31. URL: <https://visnykpau.com/index.php/journal/article/view/718>. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2025.1.03>

12. Коваленко В. В. Правове забезпечення сталого розвитку економіки України очима юристів: теоретико-емпіричне дослідження. *Вчені записки Таврійського національного університету імені Вернадського*. Серія «Юридичні науки». 2025. № 1. Т. 36 (75). С. 76–80. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/1_2025/15.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.1/13>

13. Коваленко В. В. Деякі погляди фінансистів на шляхи сталого розвитку України в умовах воєнного стану та післявоєнний період (порівняльний аналіз). *Держава та регіони*. 2025. № 1 (87). С. 23–31. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2025/5.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.1.3>

14. Коваленко В. В. Про необхідність підвищення рівня правового забезпечення процесів, пов'язаних зі сталим розвитком України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 237–239. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/55>

15. Коваленко В. В. Використання позитивного зарубіжного досвіду з питань правового регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку економіки України у воєнний і післявоєнний період. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 5. Ч. 2. С. 165–170. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/26-1.pdf>. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.24>

16. Коваленко В. В. Щодо змісту та сутнісної спрямованості міжнародно-правових актів, що стосуються регулювання державної політики сталого розвитку економіки. *Правова держава*. 2025. № 59. С. 30–39. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.59.340300>.

17. Коваленко В. В. Вплив міжнародно-правових актів на формування і реалізацію державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2025. № 90 (3). С. 226–231. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/90-ch-3>. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.3.32>

Тези виступів на науково-практичних конференціях і круглих столах:

1. Коваленко В. В. Вплив тіньової економіки на забезпечення та реалізацію державної політики сталого розвитку економіки України. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали міжвідом. наук.-практ. кругл. столу (Київ, 2 листоп. 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 110–113.

2. Коваленко В. В. Стратегічні цілі державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 груд. 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 334–338.

3. Коваленко В. В. Економічна безпека при сталому розвитку України. *Реалізація норм цивільного законодавства в умовах сьогодення*: матеріали кругл. столу (Київ, 9 лют. 2024 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 232–236.

4. Коваленко В. В. Концептуалізація забезпечення небанківської фінансової безпеки України. *Актуальні питання та перспективи розшукової роботи в діяльності підрозділів кримінальної поліції*: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 28 берез. 2024 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 380–383.

5. Коваленко В. В., Коваленко В. В. Про деякі особливості реалізації стратегії сталого розвитку України у сфері покарань: історія та сучасність. *Пенітенціарна система: історія, сучасність, майбутнє*: матеріали наукових читань (Чернігів, 13 верес. 2024 р.). Чернігів: ПАУ, 2024. С. 124–127.

6. Коваленко В. В., Коваленко В. В. Кримінологічні аспекти запобігання екологічним злочинам у контексті сталого України. *Кримінологічна теорія і практика: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 7 листоп. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 40–42.

7. Коваленко В. В., Колб К. І. Дотримання принципу верховенства права – основа сталого розвитку та фінансової стабільності України. *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення*: тези доп. за матеріал. II міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 30 квіт. 2025 р.). Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 18–19.

8. Коваленко В. В. Відкрита військова агресія росії проти України – одна із детермінант, яка сприяє вчиненню економічних злочинів і знижує рівень сталого розвитку держави. *Протидія злочинності в умовах довготривалої війни*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20 трав. 2025 р.). Х. : Юрайт, 2025. С. 121–124.

9. Коваленко В. В. Запобігання економічним злочинам в умовах воєнного стану – об’єктивна необхідність сталого розвитку України. *Сучасна освіта і наука Волині*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Луцьк, 22 трав. 2025 р.). Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. С. 303–304.

Праці, які додатково відображають результати дослідження:

1. Коваленко В. В. Забезпечення сталого розвитку економіки у всіх сферах суспільних відносин – необхідна умова діяльності Української держави у сьогоденні. *Деліктологія*: монографія. Куновіце: Академія ГУСПОЛ : 2024. Т. 10. Розділ 5. 274 с. С. 124–151. (Чеська Республіка). URL: <https://akademie-huspol.cz/konference-publikace/#>.

2. Коваленко В. В. Історико-правовий та науковий супровід інституту громадського контролю. *Громадський контроль за процесом виконання-відбування покарань в Україні: зміст, види та шляхи удосконалення*: навч. посіб. / О. Г. Колб, В. В. Коваленко та ін. Ірпінь-Луцьк-Куновіце : Видавництво ПП «Волинська друкарня», 2024. С. 6-35.

3. Коваленко В. В., Вітвицький С. С. Наукові технології, пов’язані зі з’ясуванням змісту кримінально-процесуальних засад запобігання кримінальним правопорушенням у сфері виконання покарань. *Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері виконання покарань України з використанням кримінально-процесуальних засад*: навч. посіб. / Ковальчук В. С., Коваленко В. В., Назимко Є. С. та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. Вітвицького С. С. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 41-54.

4. Коваленко В. В. Державна політика сталого розвитку: концептуальні та прикладні засади. *Деліктологія*: монографія. Куновіце: Академія ГУСПОЛ : 2025. Т. 11. Розділ 7. 255 с. С. 170-198. (Чеська Республіка). URL: <https://akademie-huspol.cz/konference-publikace/#>.

АНОТАЦІЯ

Коваленко В. В. Адміністративно-правове регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2026.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що виразилось у комплексному дослідженні діяльності, пов'язаної з адміністративно-правовим регулюванням реалізації державної політики сталого розвитку економіки України.

У роботі сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема, вперше розроблено проєкт Стратегії адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану та у післявоєнний період її функціонування та доведена у зв'язку з цим необхідність доповнення нею Національної економічної стратегії на період до 2030 року; сформульовані науково обґрунтовані шляхи і напрями вирішення існуючих проблем; виведено поняття «адміністративно-правове регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України»; розроблені критерії оцінювання та прогнозування ефективності адміністративно-правового регулювання реалізації державної політики сталого розвитку економіки України з урахуванням євроінтеграційних процесів і вимог, основу яких склав симбіоз (поєднання, взаємодія, взаємне доповнення тощо) тих показників, що затверджені у Національній економічній стратегії на період до 2030 року, а також виведених у даній дисертації критеріїв, до яких віднесені такі із них, як: рівень виконання Україною тих євроінтеграційних програм, що стосуються галузі економічної діяльності, а також їх відповідність при цьому Конституції України та національним інтересам; стан дотримання в нашій державі принципу верховенства права у галузі економічної діяльності; стан забезпечення принципу рівності усіх суб'єктів господарювання; рівень відповідності сучасних державних програм у галузі економіки змісту Стратегії національної безпеки України та Національній економічній стратегії України на період до 2030 року.

Ключові слова: сталий розвиток економіки; державна політика; національне законодавство; класифікація; особливості економічної діяльності; правове регулювання; реалізація нормативно-правових актів; національні інтереси; національна безпека; зовнішньоекономічна діяльність; план Маршалла; позитивний зарубіжний досвід у галузі економіки; націоналізація; воєнний стан.

ANNOTATION

Kovalenko V. V. Administrative and legal regulation of the implementation of the state policy for sustainable economic development of Ukraine. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

Thesis for the degree of Doctor of Law in specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2026.

The dissertation presents the first comprehensive monographic study of the administrative and legal regulation of the implementation of Ukraine's state policy for sustainable economic development. It establishes the foundations and interrelated elements of the regulatory mechanism and addresses its improvement under martial law and during post-war recovery. The proposed approach integrates economic, social and environmental objectives with national interests, the rights of economic participants and Ukraine's international obligations.

Administrative and legal regulation is defined as the exercise of public authority through legal, organisational, managerial and supervisory measures implemented by authorised public administration bodies under international obligations and national legislation. These measures promote economic growth, public wellbeing and national wealth while counteracting adverse factors and security threats. The methodology combines general scientific and specialised methods, analysis of legislation, doctrine and administrative practice, comparative research, modelling and forecasting.

A conceptual model is developed that integrates international legal foundations, national legislation and departmental and interdepartmental regulation. Its principal elements comprise the legal framework, authorised actors and other participants, legal instruments, administrative procedures and organisational decisions. The study identifies deficiencies arising from legislation insufficiently adapted to wartime conditions, inconsistent institutional powers, ineffective responses to economic offences and inadequate consideration of international recommendations.

Organisational and managerial support encompasses economic analysis, strategic planning, institutional coordination, resource allocation, supervision and evaluation. The roles of state authorities, local government, civil society and businesses are clarified. The underlying principles include the rule of law, balanced economic development, reasoned decision-making, efficiency, subsidiarity, fairness, impartiality, transparency and protection of human rights and legitimate interests.

The dissertation examines international treaties, United Nations sustainable development documents, European Union acts and international financial standards. Foreign wartime and post-war experience is assessed, including European strategic planning and environmental standards, American lending and innovation instruments, and Chinese planning and control practices. Their adaptation must reflect Ukraine's legal traditions, economic conditions and security needs. European Court of Human Rights case law is analysed regarding property protection, legal certainty, fair proceedings and enforcement of judgments.

Under martial law, the study substantiates a partial transition from market self-regulation to centralised resource management for defence needs and essential public

services. Relevant instruments concern defence production, labour relations, pricing, exports, foreign exchange, critical infrastructure and tax and customs support. Post-war priorities include the state's role as investor and reconstruction coordinator, industrial modernisation, innovation, external financing, environmental technologies, restoration of human capital, employment, vocational training for veterans and simplified procedures for small and medium-sized enterprises.

Control and supervision should follow a risk-based approach supported by information analysis, preventive measures, transparent findings and institutional cooperation. Proposals concern financial, economic, environmental and social oversight, publication of external public financial control findings, statutory audit principles and the rule of law in the activities of the Accounting Chamber. Effectiveness assessment combines economic, social, environmental and legal indicators, including regulatory quality, equal business opportunities, access to finance, digitalisation and prevention of corruption and economic crime.

A draft Strategy for Administrative and Legal Regulation of the Implementation of Ukraine's State Policy for Sustainable Economic Development under Martial Law and during Post-War Recovery is proposed for incorporation into the National Economic Strategy until 2030. Legislative recommendations address martial law, financial control, auditing, legislative procedures and official liability for failure to enforce European Court of Human Rights judgments.

The findings may inform further research, lawmaking, administrative practice, development programmes and professional education. Their educational application includes the proposed specialised course «Ukraine's State Policy for Sustainable Economic Development under Martial Law».

Keywords: sustainable economic development; state policy; national legislation; classification; features of economic activity; legal regulation; implementation of regulatory acts; national interests; national security; foreign economic activity; Marshall Plan; positive foreign experience in the field of economics; nationalization; martial law.